

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

VII. An eadem potentia queat plures actus simul elicere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

Quarto.

intellectus: ergo, &c. Quarto si sensus posset prædicatum cum subiecto conferre, posset & media cum fine, cum non sit maior ratio. Quod si concedas: ulterius sequitur sensum posse cognoscere rationem boni, ac mali: ac discursum aliquem, & indifferentiam habere circa illa, consequenterque appetitum sensitivum ex se habere aliquam libertatem, ac posse peccatum, saltem veniale committere, seculi voluntate, quod nonnulli, atque etiam Caietan. perperam concedunt. Tandem ex illo principio similia alia absurda deducuntur, cum tamen illud nulla ratione efficaci constet: non est ergo, cur asseratur.

10

Propositur
& soluitur
primū argu-
mentum.
adversario-
rum.

Vide disp.
54. Metaph.
sect. 2. n. 18.
Secundum
argumentū.

Tertium de
cuius do-
ctrina bene
auctor disp.
1. meta. sect.
vlt. n. 21.

Sed arguunt primò contrariè opinantes. No-
stri sensus coniuncti sunt intellectui: rationabile
ergo est, ut maiorem aliquam virtutem habeant,
quàm sensus brutorum. Habent quidem maio-
rem perfectiorem intra latitudinem potentie mate-
rialis, non tamen superant in compositione, aut
discursu, cum illa sint propria potentie spiritua-
lis. Secundo arguunt. Reminiscencia est in parte
sensitiva, ea autem non fit nisi discurrendo ab vna
re ad aliam, donec perveniatur ad eam, quam in-
vestigamus. De reminiscencia infra dicemus plu-
ra: pro nunc ponendum, fieri quidem in parte sen-
sitiva cum iuvamine intellectus, in illa tamè non
misceri propriam compositionem, aut discursum
partis sensitivæ. Tertio arguunt, quia notitia pri-
morum principiorum causatur multorum singu-
larium experimento, teste Aristotele in principio
Metaphysicæ, & in fine Posteriorum: experimentum au-
tem ad potentiam sensitivam pertinet, & tamen
est vera compositio, cum dicat Aristoteles experi-
mentum esse *esse hanc herbam, curasse Socratem, &
Calliam*. Respondetur experimentum propriè lo-
quendo immediatè fieri in sensibus exterioribus,
cum ipsa à rebus obiectis immediatè immuten-
tur, & intuitu eas cognoscant, quod est experiri,
sicut tactus experitur ignem calefacere, non ali-
ter, quàm impressionem ab igne factam præsen-
tialiter percipiendo: at verò cognoscere huiusmo-
di experimentalem effectum componendo, & di-
videndo proprium est intellectivæ potentie, ta-
lisque cognitio dicitur propriè experimentalis,
hoc est, alicuius effectus exterioris sensibilis sæpius
repetita cognitio, unde Aristoteles dixit ex multis
memorijs causari experimentum, & ex multis ex-
perimentis artem, atque inductionem vniuersa-
lem: tale igitur experimentum actus est intelle-
ctus, ut ex multis patet. Primò, quia illud experi-
mentum generat scientiam, & artem in intellectu:
intellectus autem non assentitur propositioni vni-
versali propter cognitionem singularium apud
sensum: ergo propter propriam cognitionem. Se-
cundo in experimentalis propositione semper præ-
dicatum est vniuersale, ut hic, & ille ignis calefa-
cit: ergo omnis ignis calefacit, non potest ergo esse
operatio sensus, cum constet apud omnes sensum
non cognoscere vniuersale. Atque hoc argumen-
tum concludit, ex nulla experientia colligi, sen-
sam formare propositionem, siquidem talis pro-
positio constare deberet ex subiecto, & prædicato
singularibus: at ferè nunquam huiusmodi propo-
sitiones componimus, aut discursum formamus
ex puris singularibus, ita ut nullus admisceatur
terminus communis. Quarto arguunt. Nam Ari-
stoteles sæpe cogitativam phantasiam vocat ra-
tionem particularem, ut 6. Ethicor. cap. 11. & 3. de
Anima, cap. 5. vocat eam intellectum passivum:
ergo aliquam cognoscit in ea vim participatam
ab intellectu. Respondetur sic illam potentiam
nominari, tum propter dependentiam intellectus
ab illa, tum etiam, quia immediatè movet intel-
lectum, tum denique, quia sæpe dirigitur ab in-
tellectu, cui obedit.

Quartum.

CAPVT VII.

*Vtrum eadem potentia cognoscitiva possit simul
plures actus elicere.*

De actibus potentie cognoscitivæ sufficienter
disputatum est. Solum supererat disputanda
quæstio, an in huiusmodi actibus possit veritas, &
falsitas reperiri: sed quæstionem hanc tangemus
breuiter, & commodius in cap. 10. remittendo ta-
men tractationem de veritate in Metaphysicam,
& ideo de actibus nihil superest dicendum, sed de
potentia ipsa, de qua disputari solet, an sit poten-
tia activa, vel passiva, sed hæc quæstio soluta ma-
net ex dictis cap. 2. 3. & 4. Nam ex 2. habetur co-
gnoscentem potentiam esse receptivam specierum,
atque ex hac parte esse passivam: ex tertio verò, &
quarto habetur efficere actum, cum sit præcipua
vis per quam anima operatur, & illi maximè con-
iuncta, commune autem est rebus omnib. operari
per potentias suas intrinsecas. Habetur præterea
ex dictis capitibus easdem potentias recipere ac-
tus, quos efficiunt, atque adeo esse modo aliquo
potentias receptivas, & passivas, passione latè di-
cta, quatenus videlicet omnis receptio passio dici
solet, ut notavit Aristoteles lib. 2. de Anima, cap. 5.
& Gregor. Nissen. lib. 4. de viribus animæ, cap. 8. &
Damasc. 1. de dei orthodoxæ, cap. 22. D. Thom. 1. 2. q.
22. art. 1. Galen. libello de differentijs symp. ptoma-
tum, cap. 1. & lib. 2. methodi, cap. 1. Nemesius de na-
tura hominis, cap. 1. & 15. Inualuit autem denomi-
natio hæc potentie passivæ in cognocentibus fa-
cultatibus propter duo, vnum est, quia ex natura
sua carent speciebus, quas recipere prius debent,
quàm agant, unde prius sunt ad recipiendum, po-
sterius ad agendum: in quo latè distinguuntur
potentij Angelorum, quæ ex natura sua habent
complementum omnium specierum: ut notavit
D. Th. 1. p. q. 54. art. 4. Alterum est, quia dictæ po-
tentie duplicem habent rationem recipiendi, ab
extrinseco quidem speciem, a se verò actum, agē-
di autem vnam, & illam minimè completam, sed
compleendam per species.

Hoc ergo supposito de actiuitate istarum po-
tentiarum solam superest disputare de virtute ac-
tum, an sit adeò limitata, & vnum tantum actum
possit elicere, videturque pars affirmans vera, pri-
mò ex Aristotele 2. Topicorum, cap. 4. dicente, *Cō-
tingit plura scire, cogitare vero non nisi vnum*. Secundo,
quia virtus potentie est vna tantum, & finita:
dum ergo operatur, facit est si exeat in vnum ac-
tum. Tertio, quia vna potentia vnica tantum
specie intentionali actualiter informari valet, sic
visus plures homines per vnicam speciem videt,
alias plures simul species solo numero differentes
haberet: ergo vnum tantum actum potest effice-
re. Quæstionem hanc tractat D. Thom. 1. p. q. 84. de
4. de intellectu nostro speciatim, de intellectu au-
tem angelico q. 5. art. 2. commodius tamen dispu-
tatur in communi, cum difficultas communis sit
omnibus potentij cognoscentibus.

Ille igitur resoluit, plura quidem per modum
plurium non posse simul cognosci, posse tamen
per modum vnius: cognoscere per modum plu-
rium (ut explicat) est cognoscere per plures spe-
cies, atque adeò cognoscere per modum vnius est
cognoscere per eandem speciem: ex quo concludi-
tur, potentiam vna solam specie vti posse ad co-
gnoscendum, simulque valere cognoscere quid-
quid per illam representatur. Doctrina hæc expo-
sitione indiget, unde notandum primò virtutem
animæ, & omnium potentiarum eius finitam ef-
se, ac limitatam, proindeque si pluribus applice-
tur, necessario fore in singulis minorem. Secundo
notan-

SVARE Z
de Angelis, op
m 6. d. d. rum, et
anima.

TOM TOM
TH TH
TH TH
TH TH

D. V. 2

notandum cognitionem posse esse perfectam duplici ratione, aut scilicet ex parte potentie, quia virtuti potentie adequatur, explicante nimirum potentia in eo actu totam suam virtutem, aut ex parte obiecti, quando videlicet cognoscitur obiectum, quantum ipsum cognoscibile est. Vnde è contrario imperfecta cognitio, cum priuationem dicat, duplici opposita ratione talis esse poterit, scilicet, vel quia non adequatur virtuti potentie vel quia non adequatur obiecto.

Iam dico primo. Impossibile est vnam potentiam habere simul duos actus perfectos ex parte potentie. Hæc conclusio est evidens ex dictis, & intenta ab Aristotele, & D. Thoma supra citatis.

Dico secundo. Non repugnat vnam potentiam cognoscentem elicere simul duos actus, siue obiecta cognoscantur per modum vnius, siue plurium.

Probat experimentia. Nam simul videmus lucem, albedinem, & nigredinem, simul etiam audimus differentes sonos, differentiamque inter hæc omnia obiecta, quod signum est cognosci actibus diversis, intellectus etiam sæpe considerat duas res, & convenientiam, vel differentiam inter illas: potest ergo vna potentia plura cognoscere. Quod autem possit per modum plurium, probatur. Nam duos homines non intuemur per modum vnius, quando nullo modo conferimus vnum ad alium, vt sæpe contingit, eodemque modo potest intellectus eosdem considerare. Ratio vero est, quia attentio intellectus habet latitudinem, ac adeo potest totaliter, vel ex parte applicari: ergo potest vnum aliquid cognoscere veluti dimidiata attentione, aliudque alia attentionis parte à priori discernere, cum obiecta ipsa omnino etiam sunt disparata, vt ponimus. Et confirmatur, quia intellectus potest plura simul cognoscere constituendo differentiam inter illa, vel aliquo modo comparando: ergo etiam potest eadem absolute cognoscere, ac sine comparatione. Probat consequentia, quia comparatio illa nihil videtur referre, imo videtur addere difficultatem operationi, nam qui comparat, & extrema cognoscit, & comparationem facit. Quare hanc conclusionem amplectuntur etiam aliqui Thomistæ, vt Caietanus 1. p. supra, & Soto 1. Posteriorum, quamvis alij oppositum sentiant, vt Herueus quodlibet 7. q. 16. & in 2. d. 11. q. 2. Capreol. in 2. d. 3. q. 2. conclusione 9. Ferrar. 1. contra cap. 55. idem Albertus in 1. distinctio. 1. a. 3. Eorum tamen rationes non vrgent, qualis illa, quod vnus numero motus ad vnicum tendit terminum, & ab vnicoprincipio vnica actio procedit: dicimus enim, quod imo ab vno principio possunt esse plures actiones ad diuersos terminos, vel obiecta tendentes, ac maximè si principium sit diuersis affectum formis, vt hic contingit.

Vnde sit tertia conclusio. Eadem potentia cognoscitiua potest simul operari per diuersas species intentionales: patet ex dictis. Nam album, & nigrum per eandem speciem representari nequeunt, vt c. 2. ostensum est, cum tamen simul à nobis concipi experiamur: intellectus etiam differentiam inter hominem, & equum simul per diuersas species illorum considerat, quod quia citati Thomistæ negare non possunt, præceptorem exponunt, non posse intellectum plura simul per diuersas species intelligere, eo quod diuersæ species dicantur illa, quæ inter se nullum ordinem habent, exterum si cum ordine accipiantur, tanquam vnam censeri: cui sane expositioni repugnare videtur S. Thom. 1. p. quæst. 12. art. 10. dicens, si partes eiusdem totius proprijs, & diuersis speciebus cognoscantur, non posse omnes simul intelligi, cum tamen in eo euentu cognoscantur cum ordine, quem inter se habent. Adde quod potentia cognoscitiua non solum possit cognoscere plura

Franc. Suarez de Anima.

cum ordine, sed etiam sine ordine, ac per modum plurium: poterit ergo vti simul diuersis speciebus vt diuersa sunt, non ordinando illas.

Dico quarto. Contingere potest, vt potentia simul plura cognoscat perfecte ex parte obiectorum id est, cognoscendo illa quantum cognoscibilia sunt à tali potentia. Hæc conclusio potissimè verificatur in Angelis, in quibus cognoscitiua virtus nobilissima est, & ideo quamuis in plura obiecta (vt ita dicam) diuidatur, sufficere potest vnicuique ad illud perfecte intelligendum, itaque potest Angelus naturaliter seipsum, & Deum per sua naturalia, & præterea rem aliquam naturalem simul perfecte cognoscere: de qua re suo loco. Id quod etiam D. Thomas concedit, vnde Thomistæ illi etiam explicant, quod non possit intellectus per plures species eiusdem ordinis ita operari, possit tamen per species diuersorum ordinum: sed expositio accommodata non est, nam quod sint species eiusdem, vel alterius ordinis, impertinens est, imo per species eiusdem ordinis res erit facilius, cum magis conueniant in vnum. De intellectu tamen humano propter limitationem virtutem raro, aut nunquam verificabitur conclusio, quia non adeo perfecte comprehendit rem, quin possit perfectius. Vnde quando ad plura attendit, aliquando dimittit de perfecta cognitione vniuscuiusque, sicut non adeo perfecte cognoscit vnumquodque. Idemque est de sensibus, ac maiori ratione, vt etiam experientia confirmat. Atque ita interpretandus est D. Thomas, vel saltem iuxta primam conclusionem.

Vnde iam patet solutio primi argumenti supra facta: quod vero in secundo sumitur, erit quidem verum, si intelligatur de actu adequato potentie, non vero de inadæquato. Ad tertium respondetur vnam potentiam simul habere posse duas species, per illas vero simul operari perfecte non posse, imperfecte possit.

Postulat tamen argumentum illud, quo pacto duæ species intentionales solo numero differentes possint esse in eodem subiecto. Respondet vero Caietanus 1. part. quæst. 76. articulo secundo, differentes numero in esse reali non posse esse simul, differentes autem numero in representando si differant specie in esse reali, posse esse simul, quod tamen refutat Ferrar. 2. contra, cap. 77. propterea quod species intentionales, quæ in representando tantum differunt numero, non habent unde distinguantur species in essendo, quia neque ex parte subiecti, vt de se patet, neque ex parte obiecti, quod tantum est numero diuersum. Et confirmatur, tum quia sicut actio specificatur à termino, ita species à re representata: sed actiones tendentes ad terminos numero diuersos tantum differunt numero: ergo similiter. Tum quia, vt supra diximus, esse representatiuum est ipsum esse specierum: quare si in representando solum habent differentiam numericam, solam etiam habebunt in essendo. Ferrar. ergo respondet, species representantes res numero diuersas diuersas species esse, quia rerum ipsarum condiciones diuersas admodum representant: sed hoc etiam improbabile est, nam in speciebus duarum, verbi gratia, albedinum in oculo existentibus tales condiciones non representantur directe, sed modificant representationem, præterquam quod condiciones ex possunt sæpe non differre specie, sed numero tantum, veluti dicte albedines in quantitativibus eiusdem figuræ: & æquè intense inueniantur. Item actuales visiones duorum hominum specie non differunt: ergo neque eorum species. Respondeo igitur ad dubium nullum esse inconueniens duas species intentionales solo numero differentes esse in eodem subiecto secundum eandem partem

L

partem

partem. Quæ est sententia communis D. Thomæ 1. part. quæst. 76. art. 2. de veritate, quæst. 8. art. 14. Sonz. 7. Metaph. quæst. 9. ad 2. Veneti & aliorum 2. de Anima, cap. vlt. Et ratio est, quia species hæ non indiuiduantur à subiectis, sicut nec actus expressi, sed à differentijs intrinsecis in ordine ad obiecta, ad quæ transcendenter referuntur. Vnde fieri potest vt in eodem subiecto plures reperiantur, quæ admodum & tres paternitates in eodem homine ad tres filios. Quamuis enim & species duarum albedinum, & relationes paternitatum solo numero differant, tamen intra latitudinem numericam non æquè assimilantur subiectum, cum ad diuersa obiecta, & diuersa munera præstanda ordinentur.

CAPVT VIII.

*Virum sint quedam sensibilia per se, alia per acci-
dens, quedam propria, alia communia, &
in quo consistat eorum ratio.*

Potentia sensitiva ad eundem gradum viuendum pertinent, distinctum à gradu rerum habentium intellectum, & ideo maiorem inter se dependentiam, & conuenientiam habent, quam cum potentijs intellectiuis, & ob hanc rationem antequam ad singulas potentias deueniamus, dicendum est de sensibus in communi, sic enim, & facilius, & breuius erit doctrina, quæ de re varia habentur pronuntiata apud Philosophum 2. de Anima, cap. 5. & 6.

In hac verò præsentī materia, sicut in præcedentibus ab obiecto sensus initium sumimus, illud autem est sensibile in communi, cuius rationem inuestigamus. Notandum igitur sensibilibus diuisionem in titulo positam potissimè tradi ab Aristotele respectu sensuum externorum, vnde & illis explicabitur, postmodumque facile applicabitur ad sensus internos: sensibile proprium illud dicitur, quod ab vnico tantum sensu potest cognosci, in illoque propriam speciem imprimit. Vnde sensibile proprium, per se, ac primò est sensibile, quia cum de ratione cognoscitivæ potentia fit, vt coniungatur suo obiecto, planè quod per propriam actionem potest imprimere sui speciem, erit primum obiectum, siue sensibile illius potentia. Est tamen notandum exclusiuam illam, *sensibile proprium tantum cognoscitur ab vno sensu*, excludere alios sensus eiusdem ordinis, & rationis, sic sensibile proprium visus est, quod à nullo alio exteriori sensu cognosci potest: nihil ergo prohibet, quod ab aliquo interno sensu cognosci possit. Item excludere, quod sentiat per se ab alio sensu, non verò quod per accidens sentiat.

Iam sensibile per accidens dicitur, quod nullo modo sensum immutat, sed tantum cognoscitur per immutationem alterius obiecti, cui coniungitur. Hoc modo substantia corporea est per accidens sensibilis, quia ipsa sui speciem in sensu non imprimit, coniungitur tamen sensibilibus, quæ illam imprimunt. Sciendum tamen primo, vt res per accidens sensibilis dicatur, non est satis quod adiungatur sensibili per se, sed requiritur præterea, vt ex vi sensationis rei per se sensibilis percipiat ipsa consequenter, vt notauit Diuus Thomas secundo de Anima, lectione decima tertia, & in quarto distinctione quadragesima nona, quæstione secunda, articulo secundo. Vnde quia albedo, verbi gratia, immutat sensum non separata, sed in subiecto, ideo subiectum per accidens sentitur, ex vi tamen sustentationis, quam præstat albedini, adeo vt non albedo præcisè, sed album videri proprie dicatur. Sciendum secundo non oportere, vt sensibile per accidens distinctè cognoscatur ab

eo sensu, à quo per accidens sentiri dicitur, sed est satis, vt ex vi cognitionis sensus vnus statim quiddam aliud cognoscatur ab eodem sentiente: sic dulcedo lactis dicitur per accidens sensibilis visui, non quia ab ipso clarè percipiat, sed quia ea vi statim cognoscit homo illi esse coniunctam dulcedinem: oportet tamen, vt hoc fiat ex vi sensationis, non vero ex discursu, & indagine sentientis. Vnde licet Deus ex sensibilibus effectibus, cognosci possit, non tamen dicitur ad id per accidens sensibilis. Vltimò sciendum est, ac colligitur ex dictis inter sensibilia per accidens quedam esse, quæ respectu nullius sensus sunt per se sensibilia, & veluti substantia alia vero maxime, quæ respectu vnus, vt patet de dulcedine lactis, & de odore pomi.

Sensibile commune est tanquam medium inter propria, & per accidens, quod ferè omnes auctores in sensibilibus per se numerant: in ratione vero eius rei assignanda, & in explicando quomodo commune dicatur, non conueniunt. Commentator 2. de Anima, textu 65. putat sensibile per se dici respectu interioris sensus, qui communis appellari solet, in quem proprias species imprimit, cum tamen in externos nullam imprimat, atque hinc vocari sensibile commune. Commentatore inquitur Apollin. quæst. 18. & perspectui quidam, vt Alace in 2. suæ perspectiue. Vitehus lib. 4. Optices, Ciruelus lib. 1. cap. 6. concludit. Hæc vero sententia falsa est. Nam sensus internus species percipit solum medijs exterioribus. Præterea euidens est sensibilia communia ab Aristotele enumerata cognosci exteriori sensui, vt magnitudinem, motum, & cæter. Deniq; in hac sententia iam sensibilia communia essent propria sensus interioris, respectu vero exteriorum essent sensibilia per accidens, quæ est Aristotelis ratio textu 133. iuxta expositionem Philoponi, & Simplicij: probat enim Aristoteles sensibilibus communium non dari proprium sensum, quia aliàs iam sensibilia communia ab alijs sensibus per accidens sentirentur, & ita Philoponus literam illius loci texuit, quamuis D. Thomas aliter exponat.

Alij vero dicunt sensibilia communia imprimere suas species in sensibus externis, non in quantum sunt tales sensus, sed in quantum sensus absolute: ideoque dici sensibilia communia. Ita Iandunus 2. de Anima, quæst. 18. & insinuat Agidius text. 65. vlt. dub. 2. sed facile refelluntur: tum quia sensibile commune percipitur à visu, vt visus est, & non tantum vt sensus est, tum quia sensibile, & commune non dicitur propter abstractionem, & prædicationem, sed propter communiter realem, quæ vna res secundum propriam rationem cognosci potest à multis sensibus, sensus autem in communi comparatur ad sensibile in communi abstractius, seu in vniuersali ad sensibile commune, de quo hic est sermo.

Alij tandem dicunt sensibilia communia immutare quidem sensum per proprias species, dici vero communia, quia eorum immutatio extenditur ad plures sensus. Ita Albertus 1. de Anima, tract. 3. cap. 5. Scot. in 4. d. 12. quæst. 3. Agidius supra. Verius tamen est non imprimere. Quæ est D. Thomæ sententia lectione 13. citata, & 1. parte, quæst. 17. art. 2. & quæst. 87. art. 3. ad secundum, Caietani, Iaulli, & aliorum. Probat primo. Nam sensibile proprium, & commune, verbi gratia, lux, & quantitas non conueniunt in eadem ratione sensibilibus: ergo non potest verumque immutare eundem sensum per propriam sibi speciem. Antecedens ostenditur, nam ratio sensibilis ita conuenit luci respectu visus, vt non conueniat respectu tactus: ratio autem sensibilis conuenit quantitati etiam respectu tactus: ergo diuersæ sunt rationes. Consequentia quoque suadet, quia v-

SVARE Z
de Angelis, op
m 6. d. 1. et
anima.

Tom. VIII

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

III

Quid sit sen-
sibile proprium

Quid sensi-
bile per acci-
dens.

Notatio pri-
ma pro huius
sensibili ex-
plicatione.

Notatio 2.